

СВЕТИОНИК ИСТИНЕ

Веселин Матовић, *Ноћ дуџих маказа*, Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, Актив професора српског језика, Октоих, Никшић 2012

Књига *Ноћ дуџих маказа* Веселина Матовића, својим предметом и садржином, концентрише нашу пажњу на актуелни друштвени проблем постојања и употребе српског језика у Црној Гори. Међутим, ова књига је и више од тога, јер је истинито огледало наше стварности које говори о кафкијанском процесу који, сасвим апсурдно, дезинтегрише сопствену традицију и историјске токове образовног система, и шире, континуитета српског језика и књижевности у Црној Гори. Књига Веселина Матовића је велики изазов да се застане и промисли шта се ово догађа, колике су размјере политике којом се покушава уништити статус српског језика и књижевности у Црној Гори.

Књига говори о појединачним и општим циљевима једног пројекта, односно, о радњама и инструментализованим (не)дјелима који дезинтегришу и поништавају цјелину српског бића и идентитета у Црној Гори. Књига говори о злоупотребама политике која настоји да своју властиту традицију мијења и проглашава туђом. У широким размјерама Матовићеве књиге читају се друштвени ломови и слабости против којих се Веселин Матовић бори.

Књига *Ноћ дуџих маказа* од суштинске је важности за сагледавање проблема, за откривање и разоткривање њиховог поријекла и сврхе. Истинито, крајње стручно и одговорно, Веселин Матовић даје одговор на питање да ли знамо колике су размјере разарања српске традиције, књижевности и културе, да ли смо свјесни да се у Црној Гори разграђује и уништава живот који се градио и памтио на српском језику. Матовић види суштину проблема и зато документовано наводи чињенице којима показује како се разара научна и књижевна светиња. Читалац сагледава како политички начини и методе постају и опасни, и трагични, и болни, како школски програми гутају животну, научну и интелектуалну својину. Књига, тако, покреће и враћа достојанство припадника српског језика и снажи перспективу сваког говорника српског језика који схвата да губљењем свог језика може изгубити све – себе, своју прошлост, садашњост и будућност.

Ако погледамо структуру књиге, сваки наслов кондензује суштину и актуелност проблема о којем је ријеч. Матовић полази од хронологије догађаја, од првих назнака чудовишног наума да се „програмом не фаворизује ниједна национална књижевност”. Резултат тога су прекрајања, избацивања и искључивања српских писаца из Програма за основне и средње школе. Фасцинира Матовићев увид у домене таквих промјена, у њихов редослед, у паралелизам старих и нових програма из којих се види

погубна намјера да се формира „нови човјек”, отуђен од традиције српског језика и књижевности. И не само то, аутор књиге *Ноћ дуђих маказа* показује да се овим промјенама жели измијенити идентитет ученика, односно, народа који баштини традицију српског језика, књижевности и културе. Матовић овом књигом разоткрива како су се „прочишћавали” програми и како је текла „сјеча” српских писаца. Зато, књигу Веселина Матовића треба схватити као дневник и љетопис, као књижевну побуну и веродостојну хронику једног времена. Треба је схватити и као Матовићево литерарно чедо, јер он у њој живи нашу и своју муку. Читалац ове узбудљиве књиге може да осјети не само тугу због тога што у програмима нема значајних, омиљених и важних писаца, него и побуну да, својим непристајањем на трагикомичне новине, заштити мјесто српских писаца и пјесника у школским програмима. Матовић се овом књигом бори за њих, јер без њих, свјесни смо тога, наш ум и наша памет не могу да одговоре на питање како ће наставници постићи квалитет у настави и како ће ученици знати шта има књижевноумјетничку вриједност, од Св. Саве до Миодрага Павловића, нпр. Шта ће бити са знањем, с књижевним укусом, погледом на свијет? Поразно је, и на томе инсистира Матовић, да се ученицима формирају естетски критеријуми на минорним ауторима и дјелима, да им се књижевни видици затварају актуелним идеолошким перспективима, а не вишезначним дубинама књижевних остварења. Матовић управо о томе говори, он свједочи о трагичном поразу логике и мудрости, о понору који разара стубове образовања, о краху свијести и самосвијести, упркос традицији и истини којим се чувају вредносне суштине српског језика и књижевности на српском језику.

Веселин Матовић говори и о *Полиитичком сиоразуму и четирироименом називу језика* и, с правом, о сумњи у могућност договора око нечега што је спорно у сваком погледу. Наслов „Четири у један или један начетири” иронијски потврђује тешкоће у дефинисању основних циљева заједничког назива предмета. Матовић сматра да се ради о неспојивости идеје равноправности и њене реализације, о немогућности да се изједначи нешто што није за поређење, по више основа. Књига доказује да не треба пристајати на готова решења, да се, у овим условима, треба супротстављати струком како бисмо се изборили за опстанак на који ова књига аргументовано опомиње.

На крају, желим да нагласим да је књига *Ноћ дуђих маказа* културни догађај за све којима је српски језик и књижевност сопствено име и властито биће. Књига је, и то треба рећи, израз Матовићеве жртве и жртве отпуштених професора српског језика и професора других предмета који говоре српским језиком. Њихов отпор сагласан је побуну учитеља који су, некада, када су бранили српско писмо – ћирилицу, такође, остали без посла – у књигу је уткана част узвишене побуне бјелопавлићких учитеља из 1916. године којој је ова књига и посвећена. У оба случаја, и у цјелини,

Матовићева књига говори и о отпору професије, и о унутрашњој снази да се не пристаје на угрожавање сопственог писма и језика. Књига, стога, синтетизује историјско вријеме отпора, говор директива и садашњи тренутак прекрајања наставних програма ради затирања, поништавања и мијењања српске језичке и књижевне традиције у Црној Гори.

Чини се, такође, према Матовићевој посвећености овом проблему да се ради о књизи у којој аутор живи своје дјело. Ако за Хелдерлина „пјеснички станује човек”, за мене, просветитељски дјелује и ради Веселин Матовић. То најбоље показује књига *Ноћ дуџих маказа* коју квалитет научне озбиљности препоручује јавности у Црној Гори и шире.

Лидија ТОМИЋ